

PM JORDBRUKSMARK -

Bedömning gällande ianspråktagande av jordbruksmark
gentemot kraven i 3 kap 4 § miljöbalken (MB)

UPPDRAG

274880, Kyrkogårdsutbyggnad
Botkyrka kyrka

Titel på rapport:

PM Jordbruksmark - bedömning
gällande ianspråktagande av
jordbruksmark gentemot kraven i 3
kap 4 § miljöbalken (MB)

Status:

Slutlig handling, plangranskning

Datum:

2022-02-16

MEDVERKANDE

Beställare:

Botkyrka församling

Kontaktperson:

Lennart Sjöström

Konsult:

Jakob Pontén, Tyréns

REVIDERINGAR

Revideringsdatum

ÅR-MÅN-DAG

Version:

Initialer:

BAKGRUND

Processen har varit omfattande inför att beslut togs att gå vidare med nu aktuellt detaljplaneförslag med en utvidgning av Botkyrka kyrkogård. Flera olika alternativ har utretts under processens gång vilken pågått i två decennier. Behovet av gravplatser har ökat i takt med den ökande befolkningen i Botkyrka kommun, samtidigt har en ökad efterfrågan på kistgravar skett.

Detaljplanen för utvidgning av Botkyrka kyrkogård har varit på samråd och länsstyrelsen har i sitt yttrande framfört att den kumulativa effekten av inanspråktagande av jordbruksmark måste beskrivas i den miljökonsekvensbeskrivning (MKB) som tillhör detaljplanen för Botkyrka kyrkogård. Utöver föreliggande planarbete finns ett ytterligare planområde i närområdet (Detaljplan för Prästviken, del av Eriksberg 2:27 m.fl), antagen under 2022. Detaljplanen syftar bland annat till att möjliggöra för tillkommande bostäder.

Länsstyrelsens rådgivande synpunkter
Enligt 3 kap. 4 § MB får brukningsvärd

jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Kommunen bör motivera varför behovet av kyrkogårdens utvidgning inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Länsstyrelsen vill således se en alternativ placering av kyrkogården i MKB:n. Motivering till varför detta är ett allmänt intresse bedöms vara godkänt av länsstyrelsen, men ska förtydligas.

ARGUMENT FÖR IANSPRÅKTAGANDE AV JORDBRUKSMARK

I översiktsplanen för Botkyrka kommun framgår att den huvudsakliga inriktningen att områden som i dag är obebyggda och i synnerhet jordbruksmark i första hand ska bevaras oexploaterade. Detta för att ta ansvar för de globala klimatproblemen.

I Botkyrka är större delen av åkermarken klass 4 och 5. Klass 3 är medelförhållandet i länet. Aktuellt planområde utgörs av åkermark klass 4 enligt länsstyrelsens åkermarksgradering från 1976.

Botkyrka kommun är medveten om att jordbruksklassificeringen numera inte utgör formell grund för vilka områden som ska konsekvensbedömas för påverkan på jordbruksmark.

Botkyrka kommun bedömer att föreliggande PM i väsentliga delar överensstämmer med länsstyrelsens kommande vägledning och dess krav på identifierade ställningstaganden.

I kollektivtrafikhärlägen och nära centrala målpunkter kan dock stadsutveckling väga tyngre än bevarandet av jordbruksmark. Området är i sin helhet utpekade som *Strategiskt stadsutvecklingsläge* i RUF2050 samt är av Botkyrka kommuns översiktsplan i majoritet utpekade för utveckling av *gles stadsbygd*.

Allmänt intresse

Enligt 3 kap. 4 § MB får brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen

och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Kommunen bör motivera varför behovet av kyrkogårdens utvidgning inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Som huvudman för begravningsverksamheten har församlingen krav och förväntningar på sig att erbjuda Botkyrkaborna valmöjligheter beträffande gravplats och gravskick.

Efterfrågan möts genom successiv utbyggnad av församlingens tre begravningsplatser.

Församlingen äger mark på två platser i kommunen, vid Botkyrka kyrkogård och vid Lilla Dalens begravningsplats. Båda platserna planeras för utvidgning för att möta kommunens växande befolkning. På båda platserna tas jordbruksmark i anspråk.

De senaste utvidgningarna av Botkyrka kyrkogård har bekräftat att marken är mycket lämplig för begravningsändamål. Marken kan nyttjas utan utfyllnadsmassor. Marken är därtill lättillgänglig med väl utbyggd infrastruktur med tillgång till kommunalt nät för vatten, dagvatten och spillvatten, vidare

tillgång till el, väg- och cykelnät samt god kollektivtrafik.

Kommunen har ett ansvar att säkerställa att det finns begravningsplatser för nutida och framtida behov samtidigt som t ex skyddet av områden med höga kulturmiljövärden säkerställs. Det har skett genom samråd med huvudmannen för begravningsväsendet. Stor efterfrågan av kistgravar finns särskilt i de boende norra delen av Botkyrka kommun.

Marken är därtill lättillgänglig med väl utbyggd infrastruktur med tillgång till kommunalt nät för vatten, dagvatten och spillvatten, vidare tillgång till el, väg- och cykelnät samt god kollektivtrafik. Nedan följer såväl fastighetsägarens kompletterande bedömning samt bedömningen från Länsstyrelsens begravningsombud, uttryckt i plansamrådet.

Framförda yttranden under genomfört samråd

Prästlönetillgångar, Stockholms stift

Prästlönetillgångar avser inte längre att låta bedriva jordbruksverksamhet på denna mark. Eftersom Svenska kyrkan förvaltar marken och är huvudman för

begravningsverksamheten anser Prästlönetillgångar det vara lämpligt att använda marken för den fortsatta kyrkogårdsutvidgningen. Det har ju tidigare skett i flera omgångar under 1900-talet. Kyrkogårdsutvidgningen anser Prästlönetillgångar befäster områdets karaktär och stärker Botkyrka kyrka som landmärke.

Länsstyrelsens begravningsombud

Kyrkogårdsanläggningarna behöver byggas ut för att möta kommande behov av nya gravplatser och gravskick, inte minst mot bakgrund av kommunens multireligiösa och multikulturella identitet.

Behovet av ny mark för begravningsändamål är störst i norra delen av Botkyrka, främst behovet av mark för gravsättning av kistor.

Utvidgningen åt väster sker på mark som ägs av Svenska kyrkan och innebär att kyrkogården ytterligare befäster sin ställning som kommunens äldsta och största kyrkogård.

Den föreslagna kyrkogårdsutvidgningen medför förbättrade valmöjligheter för alla botkyrkabor. Kistgravar kommer då att kunna erbjudas på två begravningsplatser och med

utformning av gravkvarter som kan vara religiöst motiverade och i samråd med företrädare för aktuellt trossamfund (motsvarande).

Alternativa placeringar

Hammarby kyrkogård

Tidigare har möjligheterna för en kyrkogård norr om Hammarby prästgård studerats. Här framkom dels att behovet inte kunde tillgodoses då endast hälften av gravplatserna kunde anordnas här. De geotekniska förutsättningarna var dåliga då jordarter utgörs av lösa leror med siltskikt. Dessa förutsättningar skulle kräva antingen torrskorpeläggning som innebär att man dränerar ut lösa leror vilket tar mellan 5-10 år som då innebär ett mindre utfyllnadsbehov. Alternativt skulle man fylla upp stora delar av området med 1,5-1 meter jord vilket totalt skulle utgöra ca 20 000 till 40 000 m³. Massor från platsen skulle delvis kunna användas cirka 10 000- 15 000m³. Detta alternativ bedömdes inte vara ekonomiskt och tidsmässigt försvarbart. Nere vid sjön Aspens strand förekommer organiska jordar vilket ger dåliga grundförhållanden samtidigt som grundvattenytan ligger högt här. Detta

innebär att endast urngravar skulle kunna placeras här. Området är även stort av trafikbuller och är delvis skyddat av 100 meter strandskydd.

Slutsats:

Hammarby kyrkogård skulle komma att ligga nära befintlig kyrkogård men blir en egen satellit som tillsammans med kyrkan kommer att dominera landskapsbilden över ett större område. En utvidgning av Hammarby kyrkogård är inte lämplig utifrån att markförhållanden här kräver en stor utfyllnad av marken för att fungera som gravplats. Dessa förutsättningar sammantaget, med stora ekonomiska investeringar som skulle krävas för att bereda marken, gör att detta läge inte bedöms som ett realistiskt alternativ.

Lilla Dalens begravningsplats

På grund av stort behov av gravplatser anlades 1989 Lilla dalens begravningsplats i Tumba som nyttjas av församlingarna Tumba, Tullinge, Grödinge och Botkyrka. Nya kistgravar anlades här delvis på flytjord med en grundvattenyta på 1,5 meter vilket krävde särskilda dräneringslösningar. Kistgravarna är placerade i dalens lågpunkter. Så sent som in

på 2000-talet hade begravningsplatsen stora problem med översvämningar som tvingade fram omfattande dräneringsåtgärder. Då Lilla Dalens begravningsplats ligger avsides finns ingen kollektivtrafik hit förutom en eftermiddagstur som kräver bussbyte.

Slutsats:

Marken har visat sig vara mindre lämplig för kistgravar på grund av markförutsättningarna och den höga grundvattenytan. Det är svårt att ta sig till och från begravningsplatsen då det inte finns kollektivtrafik till denna destination, vilket gör att platsen inte kan nås av alla.